

0-Meting Regio Deal Zuidwest-Friesland

Planbureau
Fryslân

04/26

Inleiding

Deze 0-meting vormt het eerste onderdeel van de lerende evaluatie die Planbureau Fryslân in de periode 2025-2029 uitvoert voor de Regio Deal Zuidwest-Friesland.

Een 0-meting is een momentopname van de relevante brede welvaartsaspecten aan het begin van een beleidsprogramma, zodat richting het eind van het programma een 1-meting gedaan kan worden op dezelfde indicatoren. Deze indicatoren sluiten aan op de doelen die in het convenant en programmaplan van Regio Deal Zuidwest-Friesland zijn gesteld.

Met deze metingen worden de kortetermijnopbrengsten van het programma (de outcome) in kaart gebracht. Deze outcome-monitoring is dus een middel met als doel om de kwantitatieve verandering die het programma teweeg heeft gebracht in kaart te brengen. Deze metingen vinden plaats op de schaal van regionale brede welvaart met data van de Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS en aanvullende data die Planbureau Fryslân in bezit heeft of verzamelt, om zo aan te sluiten op de doelstellingen van de verschillende programmalijnen.

De indicatoren die in deze meting zijn opgenomen, zijn opgesteld aan de hand van analyse van de doelstellingen zoals die zijn opgenomen in het convenant met het Rijk en het programmaplan. De interventies die voortkomen uit de projecten van de verschillende programmalijnen, zouden veranderingen in deze indicatoren teweeg moeten brengen.

Aan de hand van deze analyse zijn gesprekken gevoerd met de programmamanager en lijnregisseurs van Regio Deal Zuidwest-Friesland, om vanuit de huidige praktijk selectief te zijn op de meest relevante indicatoren waarop direct geïntervenieerd wordt in de Regio Deal.

Vanuit deze kwantitatieve monitoring kan blijken dat er gedurende het programma bijgestuurd kan worden, wanneer blijkt dat bepaalde doelen niet behaald worden of dat onjuiste doelen zijn gesteld. Daarnaast biedt de outcome-monitoring input voor de verdiepende onderzoeken die Planbureau Fryslân zal uitvoeren als onderdeel van de lerende evaluatie.

Algemene toelichting

Het schaalniveau van de 0-meting betreft de kleinst mogelijke schaal waarop de dataset representatief uitgesplitst kon worden. Voor de meeste indicatoren is dit COROP-regio Zuidwest-Friesland. Wanneer uitgesplitst kan worden op gemeenteniveau, staan twee cijfers in aparte kolommen met aanduiding DFM voor gemeente De Fryske Marren en SWF voor gemeente Súdwest-Fryslân.

De vermelde data komen uit de meest recente meting. In de meeste gevallen is dit 2024, tenzij anders vermeld in de toelichting.

Demografische ontwikkeling

Bevolkingsamenstelling heeft invloed op alle dimensies van brede welvaart en is daarom een belangrijke spil in het bepalen van beleid. Demografische ontwikkelingen vallen met redelijke zekerheid in kaart te brengen op basis van prognoses. Daarom zijn de belangrijkste demografische indicatoren hier uiteengezet, met de situatie zoals die is aan het begin van de Regio Deal en zoals we die verwachten aan het eind van de looptijd van de Regio Deal.

Bron: Provinsje Fryslân, [Dashboard Prognose Bevolking en Huishoudens](#)

Indicator	2025	2030	Vershil
Aantal eenpersoonshuishoudens	22.810	25.089	+10%
Aantal huishoudens	64.185	66.330	+3,34%
Aantal inwoners van 65+	35.661	39.182	+9,87%
Beroepsbevolking (15- tot 75-jarigen)	104.033	102.360	-1.6%
Inwoneraantal	142.219	142.378	+0,11%

Toelichting Beroepsbevolking

Tot 2040 neemt de omvang van de beroepsbevolking van Zuidwest-Friesland harder (-7,5%) af dan gemiddeld in Fryslân (-2,9%). In Nederland stijgt deze nog enigszins (+1,1%).

Tabel prognose beroepsbevolking (15 tot 75 jaar)

	2025	2030	2035	2040	Vershil	in%
Zuidwest-Friesland	104.033	102.360	99.783	96.533	-7.500	-7,2%
Fryslân	490.419	489.812	484.225	475.975	-14.444	-2,9%
Nederland	13.610.995	13.797.009	13.827.301	13.757.381	146.386	+1,1%

Definitie beroepsbevolking: totaal aantal inwoners in de leeftijd 15 tot 75 jaar

Bron: Provinsje Fryslân, [Dashboard Prognose Bevolking en Huishoudens](#), bewerking Planbureau Fryslân

Programmaliijn 1: mienskip

Indicator	Beschrijving	O-meting	
Bewegingsnorm	Percentage volwassenen dat voldoet aan bewegingsnorm	DFM 48%	SWF 51%
Contacten met burenen	Percentage inwoners dat minstens één keer per week contact heeft met burenen	47%	
Eenzaamheid	Percentage inwoners dat matig tot ernstig eenzaam is	DFM 42%	SWF 47%
Ervaren betrokkenheid bij de mienskip	Opkomst bij lokale verkiezingen	DFM 58%	SWF 56%
	Betrokkenheid bij gemeentelijk beleid	48%	
Ervaren gezondheid	Rapportcijfer ervaren gezondheid	7,5	
Informele hulp	Percentage inwoners dat informele hulp geeft	43%	
Jongerenparticipatie	Aantal 18 t/m 34-jarigen dat betrokken wil worden bij het maken van beleid door de eigen gemeente	41%	
Lidmaatschap van een club of sportvereniging onder jeugd	Percentage 12-18 jarigen dat lid is van een club of sportvereniging	DFM 85%	SWF 82%
Verenigingen	Percentage inwoners dat lid is van een hobby- of vrijetijdsvereniging	54%	
	Percentage inwoners dat het erg vindt als verenigingen verdwijnen	79%	
Vrijwilligerswerk	Percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet	54%	
Zelf/samenredzaamheid	Percentage inwoners dat zegt onvoldoende regie over het eigen leven te ervaren	DFM 11%	SWF 8,5%

Programmaliijn 2: voorzieningen

Indicator	Beschrijving	O-meting	
Afstand tot voorzieningen	Gemiddelde nabijheid van een belangrijk overstapstation	23,6km	
Belang van voorzieningen	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat de aanwezigheid van dorps/buurthuizen/wijkcentrum (heel) belangrijk vindt	67%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat de aanwezigheid van een bushalte of treinstation (heel) belangrijk vindt	77%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat de aanwezigheid van een sportvereniging/sportschool (heel) belangrijk vindt	73%	
Digitale vaardigheden	Aandeel inwoners dat de eigen omgang met digitale middelen beoordeelt als redelijk of slecht	19%	
Gezonde levensverwachting	Levensverwachting in goede gezondheid (in jaren)	DFM 70,5	SWF 68,3
Mantelzorg	Percentage inwoners dat mantelzorg verleent	DFM 13%	SWF 16%
	Percentage mantelzorgers dat aangeeft zich door mantelzorg zwaar belast of overbelast te voelen	DFM 23%	SWF 15%
Tevredenheid met voorzieningen	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat (heel) tevreden is over de kwaliteit van culturele voorzieningen	63%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat (heel) tevreden is over de kwaliteit van sportvoorzieningen	66%	
Vervoersgebruik	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat 3 keer per week of vaker gebruik maakt van een auto	75%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat 1 keer per week of vaker gebruik maakt van een bus	5,3%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat 1-3 keer per maand of vaker gebruik maakt van een deelfiets, deelscooter of deelauto	0,5%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat 1 keer per week of vaker gebruik maakt van een elektrische fiets	46,9%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat 1 keer per week of vaker gebruik maakt van een gewone fiets	41,8%	
	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat 1 keer per week of vaker gebruik maakt van de trein	5%	
	Vervoersongelijkheid	Volgt in de loop van 2026	n.n.b.

Wekelijkse sporters	Percentage inwoners van Zuidwest-Friesland dat wekelijks sport	DFM 51%	SWF 56%
Zorgvraag	Percentage inwoners dat het afgelopen jaar contact heeft gehad met:	DFM	SWF
	Huisarts	72,4%	73,8%
	Medisch specialist	8,2%	44,9%
	Tandarts/mondhygiënist	82%	81,9%
	Sociaal wijk- of gebiedsteam	8,3%	5,7%

Programmaliijn 3: leefomgeving

Indicator	Beschrijving	O-meting	
Biodiversiteit	Aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat vindt dat de biodiversiteit in Fryslân in de afgelopen vijf jaar achteruit is gegaan	40%	
Energieongelijkheid	Percentage energiearme huishoudens	DFM 4,7%	SWF 6,9%
Gewenst ruimtegebruik	Aandeel inwoners dat natuurgebieden (veel) meer ruimte zou geven ten opzichte van de huidige situatie	64%	
Lokale energie-initiatieven	Percentage inwoners dat deelneemt aan een lokaal energie-initiatief met dorps- of buurtgenoten; aantal dat overweegt dit te doen	15%	
	Percentage inwoners dat overweegt deel te nemen aan lokaal energie-initiatief met dorps- of buurtgenoten	36%	
Onveiligheidsbeleving	Percentage inwoners dat zich in het algemeen wel eens of vaak onveilig zegt te voelen in hun buurt	7%	
Tevredenheid met woonomgeving	Percentage van de particuliere huishoudens dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn met woonomgeving	91,7%	

Programmalijs 4: economie

Indicator	Beschrijving	0-meting
Arbeidsparticipatie	Percentage van de beroepsbevolking dat werk heeft	73,3%
Banen: aantal per sector	Aantal banen en percentage van totaal voor de belangrijkste sectoren	70.330
Beroepsbevolking naar opleidingsniveau	Percentage van de beroepsbevolking dat respectievelijk laag, middelbaar en hoog opgeleid is	26% 45% 29%
Circulariteit	Percentage bedrijven dat naar honderd procent recycling van producten en materialen streeft	53,5%
	Percentage bedrijven dat belemmeringen ervaart bij de transitie naar een meer circulair bedrijf	22,8%
Innovatie	Aantal innovatieve bedrijven	379
Netcongestie	Percentage bedrijven dat last heeft van netcongestie	9,3%
Pendel woon-werkverkeer	Gemiddelde woon-werkafstand van inwoners	20-30km
	Percentage inwoners dat reistijd/afstand een (heel) belangrijk aspect van het werk vindt	65%
Transitieaandacht	Percentage bedrijven dat aangeeft aandacht te hebben voor transitie naar een meer circulair bedrijfsmodel	50%
	Percentage bedrijven dat aangeeft aandacht te hebben voor transitie naar hernieuwbare energie	57%
	Percentage bedrijven dat aangeeft aandacht te hebben voor digitalisering	51,5%
Vertrek jongeren	Saldo jongeren dat uit de regio verhuisd is	93
Wendbaarheid: leven lang leren onder middelbaar opgeleiden	Percentage inwoners met opleidingsniveau havo, vwo of mbo 2-4 dat de afgelopen 12 maanden voor werk een opleiding heeft gevolgd	20%
Werkloosheid	Percentage van de beroepsbevolking dat werkloos is	3,2%

Toelichting indicatoren mienskip

Bewegingsnorm

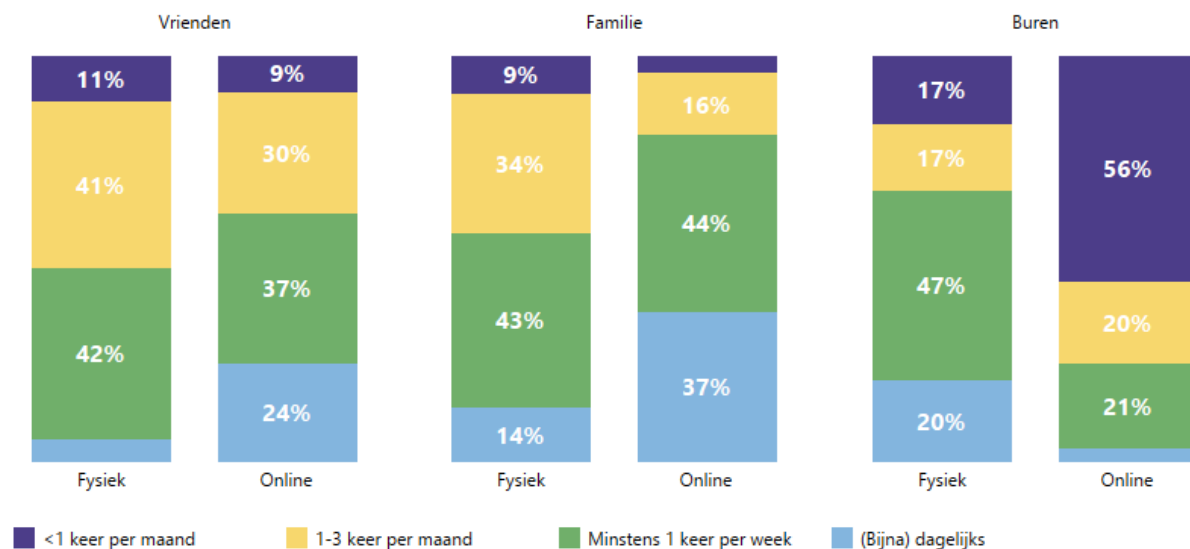
In De Fryske Marren voldoet 47,2 procent van de inwoners van 18 jaar en ouder in 2024 aan de beweegnorm, in Súdwest-Fryslân is dat 51,1 procent. Het percentage voor heel Fryslân is 49,6 procent. In Zuidwest-Friesland ligt het percentage inwoners dat voldoet aan de beweegnorm dus rond het Fries gemiddelde.

Eens in de vier jaar stelt de GGD de vraag aan inwoners van Fryslân van 18 en ouder welk soort lichamelijke activiteiten (o.a. welke sporten) en hoe lang zij dat hebben gedaan in een normale week, waarmee de hoeveelheid matig intensieve inspanning en bot- en spierversterkende activiteiten zijn berekend.

Bron: GGD Fryslân, [Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen](#)

Contacten met burenen

Frequentie van contact met vrienden, familie en burenen in Zuidwest Fryslân, 2025

In Zuidwest-Friesland hebben vrienden en familie vaker fysiek contact en minder vaak online contact dan in Fryslân. Het contact met burenen is zowel fysiek als online in Zuidwest-Friesland vaker dan in Fryslân.

Definitie sociaal contact: De mate en vorm van contacten die respondenten van Panel Fryslân fysiek en online (telefoon, WhatsApp, Facebook, Skype en andere chatprogramma's) met familie (familieleden die niet in eigen huis wonen), vrienden (goede vrienden en kennissen) en burenen (personen die dichtbij iemand wonen) hebben.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Sociale Samenhang](#)

Eenzaamheid

Het percentage inwoners dat zich matig tot ernstig eenzaam voelt, is in 2024 in De Fryske Marren 42 procent en in Súdwest-Fryslân 47 procent. Daarmee ligt het percentage in De Fryske Marren onder het Friese gemiddelde (47%) en trekt daarmee het gemiddelde van Zuidwest-Friesland ook onder het Friese gemiddelde.

Definitie: Eenzaamheid is het subjectief ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties. Voor het meten van eenzaamheid maakt GGD Fryslân gebruik van de eenzaamheidsschaal van De Jong Gierveld, die uit elf uitspraken bestaat (1999). Een persoon is matig eenzaam bij minstens drie ongunstige scores op het totaal aan items, ernstig eenzaam bij negen of meer.

Bron: GGD Fryslân, [Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen](#)

Ervaren betrokkenheid bij de Mienskip

Betrokkenheid bij de gemeenschap blijkt uit meerdere indicatoren. Naast vrijwilligerswerk en informele hulp (beide hierna uitgewerkt) nemen we hier informatie op over opkomst bij lokale verkiezingen en betrokkenheid bij gemeentelijk beleid.

De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezing van 16 maart 2022 was in Zuidwest-Friesland hoger dan in Fryslân als geheel.

Súdwest-Fryslân	55,6%
De Fryske Marren	57,7%
Fryslân	53,8%

Definitie: het percentage van het totaal aantal kiesgerechtigden dat een stem heeft uitgebracht.

Bron: Verkiezingsuitslagen, [Gemeenteraad - 16 maart 2022](#)

Het aandeel inwoners dat betrokken wil worden bij beleid van de gemeente is in 2025 in Zuidwest-Friesland 48 procent. Dat is gelijk aan het Friese gemiddelde.

Definitie burgerparticipatie: het wel of niet betrokken willen worden bij het maken van beleid van hun gemeente, door respondenten van Panel Fryslân op het moment van afname van de vragenlijst.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Sociale Samenhang](#)

Ervaren gezondheid

Gemiddeld geven inwoners van Zuidwest-Friesland in 2025 voor hun gezondheid een 7,5. Dat is iets hoger dan het Friese gemiddelde van 7,4.

Definitie ervaren gezondheid: het oordeel over de eigen gezondheid. Dit kan betrekking hebben op zowel de lichamelijke als de geestelijke gezondheid. Voor het meten van de ervaren gezondheid is er aan respondenten van Panel Fryslân gevraagd een cijfer van 1 tot 10 te geven.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Gezondheid](#)

Informele hulp

43 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland verleent in 2025 informele hulp. Dat is lager dan het Friese gemiddelde van 53 procent.

Definitie informele hulp: de onbetaalde hulp die respondenten van Panel Fryslân in hun vrije tijd, buiten organisaties om, hebben gegeven aan anderen buiten het eigen huishouden, zoals aan zieken, burens, familie, vrienden en bekenden op het moment van afname van de vragenlijst.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Sociale Samenhang](#)

Lidmaatschap van een club of sportvereniging

In De Fryske Marren is in 2023 het percentage 12-18 jarigen dat lid is van een club of sportvereniging 84,7 procent, in Súdwest-Fryslân is dat 82 procent. Het percentage voor heel Fryslân is 80,6 procent. Deelname van jongeren aan sport ligt in Zuidwest-Friesland hoger dan het Fries gemiddelde.

Eens in de vier jaar stelt de GGD de vraag aan jongeren of zij sporten bij een vereniging, club of sportschool.

Bron: GGD Fryslân, [Gezondheidsmonitor 12-18 jaar](#)

Verenigingen

54 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland zijn in 2025 lid van een hobby of vrijetijdsvereniging. Voor heel Fryslân is dat 52 procent.

Definitie: lidmaatschap van hobby- en vrijetijdsverenigingen van respondenten van Panel Fryslân op het moment van afname van de vragenlijst.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Vrije Tijd](#)

79 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland vindt het in 2025 erg als verenigingen verdwijnen, voor heel Fryslân is dit percentage lager (71%)

Definitie: percentage dat het (helemaal) niet eens is met de stelling “Het is niet erg als er verenigingen verdwijnen”.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Sociale Samenhang](#)

Vrijwilligerswerk

In 2025 doet in Zuidwest-Friesland 54 procent van de inwoners vrijwilligerswerk. Dat is vrijwel gelijk aan Fryslân (55%) en meer dan landelijk (49%).

Definitie: het percentage inwoners van 15 jaar en ouder dat vrijwilligerswerk verricht in de laatste twaalf maanden bij diverse verenigingen en organisaties. Dit kan gaan om vrijwilligerswerk voor een bestuur of andere activiteiten.

Bron: CBS, [Regionale Monitor Brede Welvaart](#)

Zelf/samenredzaamheid

Het percentage inwoners dat zegt onvoldoende regie over het eigen leven te ervaren is in De Fryske Marren 11,2 procent en in Súdwest-Fryslân 8,5 procent. Súdwest-Fryslân is daarmee significant lager dan het gemiddelde van Fryslân van 10,8 procent.

Definitie: De GGD vraagt aan volwassenen en ouderen in hoeverre zij controle ervaren over hun eigen leven aan de hand van meerdere stellingen.

Bron: GGD Fryslân, [Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen](#)

Toelichting indicatoren voorzieningen

Afstand tot voorzieningen

In 2023 was de gemiddelde afstand van alle inwoners in Zuidwest-Friesland tot een belangrijk overstapstation 23,6km. Dat is meer dan in COROP regio's Noord-Friesland (16km) en Zuidoost-Friesland (17km). Voor geheel Fryslân was de gemiddelde afstand tot een belangrijk overstapstation in 2023 17,9km en voor Nederland 10,8km.

Definitie: de gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde overstapstation, berekend over de weg. Een belangrijk overstapstation is een treinstation van grote omvang of met belangrijke overstapmogelijkheden.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Bereikbaarheid](#); [CBS StatLine - Kerncijfers wijken en buurten 2025](#)

Belang van voorzieningen

In 2024 hecht een groot deel van de inwoners van Zuidwest-Friesland veel waarde aan de aanwezigheid van dorps- of buurthuizen en wijkcentra (67%), bushaltes en treinstations (77%) en sportscholen en sportverenigingen (73%). Dit ten opzichte van respectievelijk 63, 80 en 75 procent voor geheel Fryslân.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Bereikbaarheid](#).

Digitale vaardigheden

In 2024 beoordeelde 14,2 procent van de inwoners Zuidwest-Friesland de eigen omgang met digitale middelen (zoals een smartphone, laptop/computer en het internet) als redelijk. 4,8 procent gaf aan slecht overweg te kunnen met digitale middelen en 18,8 procent beoordeelde het eigen niveau als gemiddeld.

De digitale vaardigheden van inwoners van Zuidwest-Friesland zijn slechter dan die van inwoners van Fryslân over het algemeen. Voor geheel Fryslân geldt namelijk dat 8,2 procent aangaf redelijk overweg te kunnen met digitale middelen. 2,5 procent vond de eigen digitale vaardigheden slecht, en 17,2 procent zag zichzelf op dit gebied als gemiddeld.

Bron: Panel Fryslân, uitvraag digitale gezondheid 2024.

Gezonde levensverwachting

De levensverwachting van Zuidwest-Friesland ligt rond (Súdwest-Fryslân) of net iets boven (De Fryske Marren) de gemiddelde levensverwachting van Fryslân. Bij gezonde levensverwachting worden twee indicatoren gehanteerd. De levensverwachting zonder beperkingen ligt hoger dan de levensverwachting in goed ervaren gezondheid. De levensverwachting van Fryslân ligt boven die van Nederland.

Gebied	Levensverwachting Goed ervaren gezondheid in jaren	Levensverwachting Zonder lichamelijke beperkingen in jaren
Súdwest-Fryslân	68,3	73,0
De Fryske Marren	70,5	74,3
Fryslân	68,3	72,8
Nederland	66,9	71,4

Definitie: de gezonde levensverwachting is het aantal jaren dat iemand van een geselecteerde leeftijd naar verwachting leeft in goede gezondheid en zonder lichamelijke beperkingen.

Bron: RIVM, monitor [Gezondheidsverschillen in Fryslân - Planbureau Fryslân](#)

Jongerenparticipatie

Het aandeel jongeren (van 18 t/m 34 jaar) dat betrokken wil worden bij het vormen van lokaal beleid. In 2025 is dit voor de betrokkenheid bij het gemeentebestuur 41 procent, voor het provinciebestuur is dit 48 procent.

Voor de gehele bevolking van Zuidwest-Friesland geldt dat 48 procent betrokken wil worden bij het bestuur van de gemeente. Dat is gelijk aan Fryslân als geheel.

7 procent van de jongeren in Zuidwest-Friesland geeft in 2025 aan wel eens aanwezig te zijn geweest bij een inspraakavond of bijeenkomst van een denktank. Onder alle respondenten in geheel Fryslân was dit aandeel 21 procent.

Geen enkel panellid van 18-34 jaar in Zuidwest-Friesland heeft aangegeven dat zij hebben meegedaan aan bestuur voor een langere periode, zoals een burgerberaad of burgerinitiatief.

Op dit moment zijn er geen data over participatie onder jongeren van 12 tot 18 jaar. Deze data worden nog verzameld via een uitvraag van het jeugdpanel van Planbureau Fryslân.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Sociale Samenhang](#)

Mantelzorg

Van de inwoners van gemeente Súdwest-Fryslân geeft 16 procent in 2024 mantelzorg, in De Fryske Marren is dat 13 procent. Dit komt ongeveer overeen met de Friese en Nederlandse aandelen van 14 procent.

In gemeente Súdwest-Fryslân geeft 15 procent van de mantelzorgers aan zich 'tamelijk zwaar belast' of 'overbelast' te voelen, in gemeente De Fryske Marren is dat 23 procent. In Fryslân ligt dit percentage op 19, voor heel Nederland gaat het om 22 procent. Het gaat hier om het percentage binnen de groep mantelzorgers.

Definitie: langdurige en onbetaalde zorg voor chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevenden door naasten (partner, gezins- en familieleden, vrienden, kennissen en bureaus) vanuit een al bestaande persoonlijke band tussen de mantelzorger en de naaste die

diegene verzorgt. Het gaat hierbij om zorg die men minimaal 3 maanden geeft en/of meer dan 8 uur per week.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Sociale Samenhang](#); GGD Fryslân, [Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen](#)

Tevredenheid met voorzieningen

63 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland is (heel) tevreden over de kwaliteit van culturele voorzieningen. Tegelijkertijd is 66 procent (heel) tevreden over de kwaliteit van sportvoorzieningen. Dat is ongeveer gelijk aan de Friese gemiddelden van respectievelijk 61 en 65 procent.

Over het aantal culturele en sportvoorzieningen zijn inwoners ook tevreden, al geldt dat in iets mindere mate over culturele voorzieningen. 56 procent is (heel) tevreden over het aantal culturele voorzieningen en 68 procent is (heel) tevreden met het aantal sportvoorzieningen.

Definitie: respondenten van Panel Fryslân hebben voor zowel aantal als kwaliteit op een schaal van (heel) ontevreden tot (heel) tevreden aangegeven voor verschillende (vrijetijd)voorzieningen (2025)

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Vrije Tijd](#)

Vervoersgebruik

In Zuidwest-Friesland maakte in 2024 driekwart van de inwoners 3 keer per week of vaker gebruik van de auto. Dat is iets minder dan Noordwest- (81%) en Noordoost-Fryslân (79,2), maar meer dan het Friese gemiddelde van 69,9 procent.

In Zuidwest-Friesland neemt 5,3 procent van de inwoners 1 keer per week of vaker de bus. Voor de trein is dat 5 procent.

41,8 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland pakt 1 keer per week of vaker een gewone fiets. 33,2 procent doet dat drie keer per week of vaker. Voor de elektrische fiets zitten die aandelen respectievelijk op 46,9 en 35,5 procent.

Deelmobiliteit is nog niet populair in Zuidwest-Friesland. 0,5 procent van de inwoners maakt eens tot drie keer per maand gebruik van deelfiets, deelscooter of deelauto. In gemeente Leeuwarden is dat 2,1 procent, in COROP-regio Noord-Fryslân 0,1 procent en in Zuidoost-Fryslân 0 procent.

Definitie deelauto: het autodelen is het herhaald of opeenvolgend gezamenlijk gebruik van motorvoertuigen op grond van een overeenkomst tussen natuurlijke personen en een aanbieder of tussen natuurlijke personen uit meer dan één huishouden.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Bereikbaarheid](#).

Vervoersongelijkheid

In 2025 heeft Royal Haskoning een onderzoek gedaan naar vervoersongelijkheid in Noordwest-Fryslân (Mensgerichte Mobiliteit Noordwest-Fryslân). In 2026 wordt eenzelfde

onderzoek uitgevoerd in Zuidwest-Friesland. Op dit moment is onduidelijk of de meting later opnieuw gedaan zal worden voor een 1-meting of eindmeting. Als dit het geval is, kunnen deze data later worden opgenomen met de gegevens voor 2025/2026.

Wekelijkse sporters

Van de inwoners van gemeente Súdwest-Fryslân sportte 56 procent in 2024 minstens één keer per week, voor De Fryske Marren was dat 51 procent. Dit tegenover 58 procent van de Nederlanders en 53 procent van alle inwoners van Fryslân.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Vrije Tijd](#)

Zorgvraag

Voor huisartsenzorg en mondzorg wijkt de zorgvraag van Zuidwest-Friesland nauwelijks af van die van Fryslân. De vraag naar zorg voor medisch specialist en sociaal wijk- of gebiedsteam ligt in De Fryske Marren iets boven het Friese gemiddelde en in Súdwest-Fryslân er iets onder.

Zorggebruik uitgedrukt in percentage inwoners dat het afgelopen jaar contact met diverse hulpverleners heeft gehad:

Zorgverlener	De Fryske Marren	Súdwest-Fryslân	Fryslân
Huisarts	72,4 %	73,8%	72,5%
Medisch specialist	48,2%	44,9%	45,9%
Tandarts/ mondhygiënist	82%	81,9%	81%
Sociaal wijk- of gebiedsteam	8,3%	5,7%	6,4%

Definitie: aan volwassen en ouderen is gevraagd of zij het afgelopen jaar contact hebben gehad met een huisarts, medisch specialist, tandarts/mondhygiënist en sociaal wijk- of gebiedsteam.

Bron: GGD Fryslân, [Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen](#)

Toelichting indicatoren leefomgeving

Biodiversiteit

In 2024 gaf 40 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland aan te ervaren dat de biodiversiteit in Fryslân de voorgaande vijf jaar achteruit is gegaan, ten opzichte van 47 procent in geheel Fryslân.

Definitie: het percentage inwoners van Zuidwest-Friesland dat aangeeft te vinden dat de biodiversiteit in Fryslân in de afgelopen vijf jaar achteruit is gegaan.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Natuur en Landschap](#)

Energieongelijkheid

Het aandeel huishoudens dat in energiearmoede verkeert. In De Fryske Marren is dit 4,7 procent van alle huishoudens, in Súdwest-Fryslân 6,9 procent. Dat laatste is iets hoger dan het Nederlandse gemiddelde van 6,1 procent.

Definitie: Huishoudens met energiearmoede hebben een laag inkomen in combinatie met hoge energiekosten en/of een woning met een lage energetische kwaliteit. Lage energetische kwaliteit betekent dat een woning slecht te verwarmen is (bijvoorbeeld door slechte isolatie) en/of er geen mogelijkheden zijn om energie op te wekken (bijvoorbeeld met zonnepanelen).

Bron: [CBS, huishoudens met energiearmoede](#)

Gewenst ruimtegebruik

De ruimtelijke puzzel in Fryslân kan op verschillende manieren worden opgelost. In Zuidwest-Friesland geeft 64 procent van de inwoners liever (veel) meer ruimte aan natuurgebieden. In 2017 bestond 3 procent van het oppervlak van Zuidwest-Friesland uit bos en open natuurlijk terrein.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Natuur en landschap in Fryslân](#)

Huishoudelijk restafval

In Fryslân wordt gemiddeld 171,2kg huishoudelijk restafval per inwoner geproduceerd, dat is meer dan het landelijk gemiddelde van 145,9kg. In De Fryske Marren produceerden inwoners gemiddeld 156,6kg. In Súdwest-Fryslân ligt dit aantal met 195,6kg aanzienlijk hoger.

Definitie: afval dat door of in opdracht van de gemeenten bij huishoudens is ingezameld. Daarnaast zijn ook de hoeveelheden textiel en oud papier en karton, die door scholen, verenigingen en liefdadigheidsorganisaties zijn ingezameld, in de cijfers inbegrepen. Omdat het afval van kleine winkels en dergelijk vaak tegelijk met het afval van huishoudens wordt ingezameld, zal een (klein) deel niet afkomstig zijn van huishoudens.

Bron: [CBS StatLine, Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner](#)

Lokale energie-initiatieven

In Zuidwest-Friesland geeft 15 procent van de inwoners in 2025 aan deel te nemen aan een lokaal energie-initiatief met dorps- of buurtgenoten. 36 procent geeft aan te overwegen zich aan te sluiten. Dit ten opzichte van een Fries gemiddelde van respectievelijk 10 procent en 37 procent.

Definitie: Het percentage inwoners van Zuidwest-Friesland dat aangeeft aangesloten te zijn bij een lokaal energie-initiatief en het percentage inwoners van Zuidwest-Friesland dat aangeeft te overwegen zich aan te sluiten bij een lokaal energie-initiatief

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Klimaat en Milieu in Fryslân](#)

Onveiligheidsbeleving

In de regio van politiebasiesteam Sneek geeft in 2023 7 procent van de inwoners aan zich wel eens onveilig te voelen in de eigen buurt. Dit is laag ten opzichte van 10 procent in geheel Fryslân en 15 procent landelijk.

De cijfers worden weergegeven op het niveau van basisteams van de politie. Fryslân telt zes basisteams: Noordwest-Fryslân, Noordoost-Fryslân, Oost-Fryslân, Zuidoost-Fryslân, Sneek, Leeuwarden. De regio van basisteam Sneek omvat de gehele regio Zuidwest-Friesland.

Definitie: het percentage inwoners van politieregio Sneek dat aangeeft zich wel eens of vaak onveilig te voelen in de eigen buurt

Bron: [CBS StatLine, Veiligheidsmonitor](#)

Tevredenheid met woonomgeving

In Zuidwest-Friesland geeft 91,7 procent van de particuliere huishoudens aan (zeer) tevreden te zijn met de woonomgeving. Dat is hoger dan het Fries gemiddelde van 85,8 procent.

Definitie: het CBS vraagt aan inwoners in welke mate zij tevreden zijn met hun woonomgeving.

Bron: CBS, [Regionale Monitor Brede Welvaart](#)

Toelichting indicatoren economie

Arbeidsparticipatie

73,3 procent van de beroepsbevolking van Zuidwest-Friesland heeft in 2025 een baan. Dat is iets hoger dan in Fryslân (72,4%) en vrijwel gelijk aan Nederland (73,2%)

Definitie arbeidsparticipatie: hoeveel procent van de beroepsbevolking (15 tot 75 jarigen) daadwerkelijk een betaalde baan heeft, ongeacht de arbeidsduur.

Bron: CBS, [Monitor Werk Planbureau Fryslân](#)

Banen: aantal per sector

Zuidwest-Friesland telt 70.330 banen in 2024. Onderstaande tabel toont het aantal banen in de belangrijkste sectoren, evenals het aandeel van die sectoren in de totale werkgelegenheid van Zuidwest-Friesland afgezet tegen het percentage in Fryslân:

Sector	Aantal banen	Percentage van totaal in Zuidwest-Friesland	Percentage van totaal in Fryslân
Gezondheids- en welzijnszorg	12.150	17,3	19,3
Groot- en detailhandel	11.605	16,5	16,0
Industrie	9.825	14,0	11,4
Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	5.860	8,3	7,1
Bouwnijverheid	5.050	7,2	6,6
Landbouw, bosbouw en visserij	4.550	6,5	4,5
Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	4.040	5,7	4,9
Onderwijs	4.015	5,7	6,9

Definitie: de sectoren in de werkgelegenheidscijfers zijn gebaseerd op de zogenoemde Standaard Bedrijfsindeling (SBI).

Bron: Provinsje Fryslân, [Dashboard Werkgelegenheid](#)

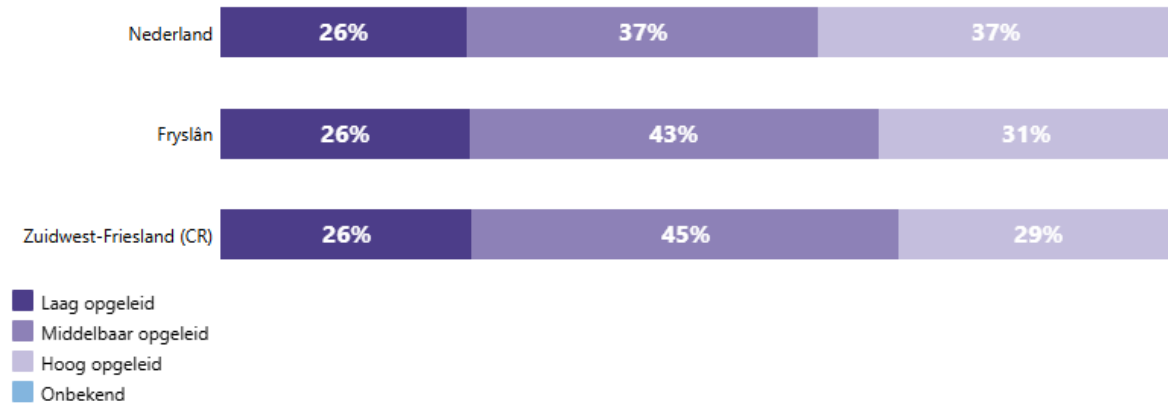
Beroepsbevolking naar opleidingsniveau

In Zuidwest-Friesland heeft 45 procent van de inwoners opleidingsniveau havo, vwo of mbo in 2024. Dat is relatief veel vergeleken met de andere opleidingsniveaus.

Aandeel van de beroepsbevolking naar opleidingsniveau, 2024

Jaar
2024

Regio
Zuidwest-Friesland (CR)

Definitie opleidingsniveaus:

Laag opgeleid: basisschool of vmbo afgerond.

Middelbaar opgeleid: havo, vwo of mbo afgerond.

Hoog opgeleid: hbo of wo afgerond.

Bron: CBS, [Monitor Werk Planbureau Fryslân](#).

Circulariteit

Van de ondernemers in Zuidwest-Friesland geeft 53,5% in 2025 aan dat hun bedrijf naar honderd procent recycling van producten en materialen streeft. Tegelijkertijd geeft 22,8% van de ondernemers aan dat zij belemmeringen ervaren bij de transitie naar een meer circulair bedrijf.

Bron: Planbureau Fryslân. Ondernemerspanel

Innovatie

Volgens de definitie van de Innovatiespotter waren er in Zuidwest-Friesland 379 innovatieve bedrijven in 2024. Voor de hele provincie waren dat er 1370. Met name De Fryske Marren is met 3,4 procent van alle actieve bedrijven bovengemiddeld vaak innovatief. Nederland en Fryslân hebben beiden 2,7 procent innovatieve bedrijven.

Definitie: een bedrijf wordt aangemerkt als innovatief wanneer Innovatiespotter bij het scrapen van het internet bij een bedrijf kenmerken vindt uit de Nederlandse Missiegedreven Topsectoren Beleid en de daaraan verbonden elf innovatieve thema's (Agrifood, Bouw, Chemie, Circulair, Energie, Health, Hightech, ICT, Logistiek Social Impact en Water).

Bron: [Onderzoek door Birch in opdracht van Planbureau Fryslân \(2025\)](#).

Netcongestie

Van de ondernemers in Zuidwest-Friesland geeft 9,3 procent in 2025 aan dat hun bedrijf last heeft van netcongestie.

Bron: Ondernemerspanel, Planbureau Fryslân

Pendel woon-werkverkeer

49 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland geeft in 2025 aan reistijd naar werk belangrijk te vinden, nog eens 16 procent geeft aan dit heel belangrijk te vinden. Dit is ongeveer gelijk aan het Fries gemiddelde.

De gemiddelde pendelafstand is in Zuidwest-Friesland 20-30km. De data over de gemiddelde woon-werkafstand zijn op gemeenteniveau in aanbouw bij het CBS. Wanneer deze worden gepubliceerd is nog niet bekend, de huidige data zijn gebaseerd op een schatting.

Definitie: het aandeel inwoners van Zuidwest-Friesland dat aangeeft reistijd een belangrijk aspect van het werk te vinden.

Bron: [Rabobank, Voorbij de Friese Paradox \(2025\)](#). Panel Fryslân, [Monitor Werk](#).

Transitieaandacht

In Fryslân zijn meerdere transities ingezet die andere manieren van werken vereisen. In 2025 geeft in Zuidwest-Friesland 50 procent van de bedrijven aan aandacht te hebben voor de transitie naar een meer circulair bedrijfsmodel. 57 procent van de bedrijven geeft aan aandacht te hebben voor de transitie naar hernieuwbare energie en 51,5 procent van de bedrijven geeft aan aandacht te hebben voor digitalisering.

Bron: Ondernemerspanel, Planbureau Fryslân

Vertrek jongeren

Naar saldo vertrokken in 2024 vanuit Zuidwest-Friesland 93 jongeren naar andere delen van Nederland. Voor de hele provincie waren dat er 51; er moet dus een overcompensatie uit andere delen van Fryslân zijn. Opmerkelijk is dat deze aantallen lager zijn vergeleken bij eerdere jaren. Mogelijk is de situatie op de woningmarkt een verklaring voor de trendbreuk.

Vertrek aantal jongeren (15 tot 30 jaar) naar saldo

	2020	2021	2022	2023	2024
Zuidwest-Friesland	352	423	270	238	93
Fryslân	762	502	545	829	51

Definitie saldo binnenlandse verhuizingen: het aantal gevestigde personen (uit een andere gemeente binnen Nederland) min het aantal vertrokken personen (naar een andere gemeente binnen Nederland).

Bron: CBS, [Demografische overgang in Fryslân - Planbureau Fryslân](#)

Wendbaarheid: leven lang leren

Wendbaarheid op de arbeidsmarkt wordt vergroot door leven lang ontwikkelen: de mate waarin werkenden bereid zijn deel te nemen aan scholingsactiviteiten.

20 procent van de inwoners van Zuidwest-Friesland met opleidingsniveau havo, vwo of mbo 2-4 geeft aan de afgelopen 12 maanden voor werk een opleiding te hebben gevolgd. In 2025 gaf 19 procent van de inwoners met een hbo- of wo-opleiding van heel Fryslân aan een opleiding gevolgd te hebben voor het werk in de afgelopen 12 maanden, onder inwoners zonder startkwalificatie was dit percentage zelfs 92 procent.

Bron: Panel Fryslân, [Monitor Werk](#)

Werkloosheid

3,2 procent van de beroepsbevolking in Zuidwest-Friesland is werkloos, dat is relatief laag. In heel Fryslân is het werkloosheidspercentage 3,6 procent, in Nederland 3,7 procent.

Definitie werkloosheidspercentage: de werkloze beroepsbevolking als percentage van de beroepsbevolking (15 tot 75 jarigen).

Bron: CBS, [Monitor Werk Planbureau Fryslân](#)

Bronnen

Birch, in opdracht van Planbureau Fryslân. (2025). *Innovatiekracht en investeringsvermogen in Fryslân*.

<https://planbureau.frl/publicaties/innovatiekracht-en-investeringsvermogen-in-fryslan/>

CBS. (2025). *Demografische overgang in Fryslân*.

<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/bevolking/>

CBS. (2025). *Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner*.

<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83452NED/table>

CBS. (2025). *Huishoudens met energiearmoede*.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/30/energiearmoede-in-2024-gestegen-naar-6-1-procent/huishoudens-met-energiearmoede>

CBS. (2025). *Kerncijfers wijken en buurten 2025*.

<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86165NED/table?ts=1765444432332>

CBS. (2025). *Regionale Monitor Brede Welvaart*.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/indicator>

CBS. (2025). *Veiligheidsmonitor; kerncijfers, regio*.

<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85146NED/table?ts=1745913591513>

GGD Fryslân. (2023). *Gezondheidsmonitor 12-18 jaar*.

<https://www.ggd Fryslan.nl/gezondheid/panels-en-onderzoeken/onderzoeken/gezondheidsmonitor-12-18-jaar/>

GGD Fryslân. (2024). *Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen*.

<https://www.ggd Fryslan.nl/gezondheid/onderzoeken-en-panels/onderzoeken/cijfers-18-jaar-en-ouder/>

Kiesraad. (2022). *Gemeenteraad - 16 maart 2022*.

<https://www.verkiezingsuitslagen.nl/verkiezingen/detail/GR20220316/731040>

Planbureau Fryslân. (2024). *Uitvraag digitale gezondheid*.

Planbureau Fryslân. (2025). *Monitor Bereikbaarheid*.

<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/bereikbaarheid/>

Planbureau Fryslân. (2025). *Monitor Gezondheid*.

<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/gezondheid/>

Planbureau Fryslân. (2025). *Monitor Klimaat en Milieu*.

<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/klimaat-en-milieu/>

Planbureau Fryslân. (2025). *Monitor Natuur en Landschap*.

<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/natuur-en-landschap/>

Planbureau Fryslân. (2025). *Monitor Sociale Samenhang*.

<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/meedoen-en-vertrouwen-van-de-inwoners-van-fryslan/>

Planbureau Fryslân. (2025). *Monitor Vrije Tijd*.

<https://planbureau.frl/monitoren/vrijetijdsbesteding-in-fryslan/>

Planbureau Fryslân. (2025). *Monitor Werk*. <https://planbureau.frl/monitoren/werk/>

Planbureau Fryslân. (2025). *Ondernemerspanel*.

Provinsje Fryslân. (2024). *Dashboard Prognose Bevolking en Huishoudens: Uitkomsten trendraming 2024-2050*.

<https://staat-van-fryslan.hub.arcgis.com/pages/59f289c168b4409dba24044d868095eb>

Provinsje Fryslân. (2025). *Dashboard Werkgelegenheid*.

<https://staat-van-fryslan.hub.arcgis.com/pages/dashboard-werkgelegenheid>

Rabobank. (2025). *Voorbij de Friese Paradox*.

<https://media.rabobank.com/m/27d8184351995dcc/original/Voorbij-de-Friese-Paradox.pdf>

RIVM. (2024). *Gezondheidsverschillen in Fryslân*.

<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/gezondheid/>

Verantwoording

Bronnen

Voor sommige indicatoren zijn de data (nog) niet beschikbaar of onvolledig. Mogelijke vindplaatsen zijn toch in deze O-meting opgenomen, zodat toekomstige metingen wellicht completer gemaakt kunnen worden.

Indicatorenkeuze

De outcome-indicatoren in deze O-meting zijn afgeleid uit het convenant en het programmaplan van de Regio Deal Zuidwest-Friesland. Vervolgens hebben gesprekken met het programmateam plaatsgevonden waarin de keuze voor de indicatoren verder is aangescherpt.

Planbureau Fryslân wordt gesubsidieerd door Provinsje Fryslân.

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden
(058) 234 85 00
info@planbureau.frl
www.planbureau.frl

Colofon

'O-meting Regio Deal Zuidwest-Friesland' is een uitgave van Planbureau Fryslân, april 2026.

Auteurs

Joas de Jong en Tonny Huisink

Met medewerking van

Arlette Bickel, Bernard Boorsma, Esther Geertsma, Willemijn Jonkheer, Siebren Kooistra, Wouter Marchand en Piter Reitsma

Met dank aan de

begeleidingscommissie bestaande uit Riejanne Bouma, Frits Bouterse, Avelien Haan, Michel Huisman en Remboud van Iddekinge